

Finančná gramotnosť ISCED 2 – dodatok ku školskému vzdelávaciemu programu

Finančná gramotnosť:

Finančnú gramotnosť môžeme chápať ako schopnosť človeka rozumieť podstate a funkcií peňazí, ich významu pre plnohodnotný život.

Úlohou finančnej gramotnosti je pripraviť mladého, samostatne uvažujúceho človeka na efektívne riadenie svojich finančných zdrojov, na celoživotné zabezpečenie seba a svojej domácnosti.

Finančná gramotnosť je označením pre stav neustáleho vývoja, ktorý umožňuje každému jednotlivcovi efektívne reagovať na nové osobné udalosti a neustále sa meniace ekonomické prostredie.

Pre úspešnú realizáciu vzdelávania v oblasti finančnej gramotnosti je najdôležitejšie jej porozumenie. Učiteľ musí pochopiť čo finančná gramotnosť je, aby vedel správne rozhodnúť, ako ju bude vo vyučovaní realizovať a do ktorých predmetov ju začleniť.

Vzhľadom na skutočnosť, že finančná gramotnosť má charakter prierezovej témy, predpokladom správneho začlenenia do vyučovacieho predmetu je úzka tímová spolupráca učiteľov.

Finančná gramotnosť je ucelený systém finančného vzdelávania a preto je potrebné zohľadňovať nadväznosť medzi prvým a druhým stupňom ZŠ.

Vzhľadom na charakter finančnej gramotnosti je vhodné realizovať ju pomocou integrovaného vyučovania, ktoré umožňuje prepájať poznatky, vnímať súvislosti a aplikovať nadobudnuté zručnosti v reálnom živote.

Problematika finančnej gramotnosti musí byť správne interpretovaná s prihliadnutím na vek žiakov. Škola musí žiakov pripraviť na vyhľadávanie správnych a objektívnych informácií, kritické myslenie, rozoznávajúce potrebného od zbytočného, pravdivého od nepravdivého. Naučiť žiakov čítať reklamné letáky, precvičovať čítanie s porozumením, upozorniť na varovné signály (drobné písmo, neprehľadnosť,...).

Vzhľadom na citlivosť témy je vhodné informovať rodičov o zámeroch a princípoch finančného vzdelávania školy. Najvhodnejšie je vyhnúť sa citlivým osobným údajom a vyučovať prostredníctvom inscenačných metód.

Chceme vychovávať mladých ľudí, ktorí budú schopní vybrať si účet v banke podľa svojich potrieb a nie podľa toho, akú krikľavú reklamu ponúkajú. Mladých ľudí, ktorým nerobí problém vypočítať si výšku úroku pri žiadosti o pôžičku či hypotéku. Mladých ľudí, ktorí poznajú rozdiel medzi debetnou a kreditnou kartou. Ľudí, pre ktorých budú peniaze predstavovať hodnotu ich schopností a vynaloženého úsilia a nie výsledok podvádzania a tunelovania.

Táto práca je veľmi dôležitá a neskutočne náročná. Je len na nás, aby sme poskytli žiakom pomoc pri zvládaní prvých krokov k dostatočnému finančnému povedomiu už na základných školách.

Finančnú gramotnosť zadeľujeme do 6 kategórií :

1. Finančná zodpovednosť spotrebiteľov:

Hlavnou kompetenciou je používanie spoľahlivých informácií a rozhodovacích procesov osobných financiách.

Čiastková kompetencia 1: prevziať zodpovednosť za osobné finančné rozhodnutia.

Úroveň 2: Vysvetliť možnosti úniku dôležitých osobných údajov. Zhodnotiť dôsledky zneužitia osobných údajov. Vysvetliť, ako komunikácia o finančne významných záležitostiach môže pomôcť predchádzaniu konfliktom (finančná inštitúcia, klient).

Čiastková kompetencia 2: nájsť a vedieť vyhodnotiť informácie s rôznych zdrojov.

Úroveň 2: Vyhľadať informácie o právach spotrebiteľov vrátane práva na reklamáciu.

Uviest' príklady klamlivých a zavádzajúcich obchodných praktík. Uviest' príklady falšovaných tovarov (tzv. fejkov).

Čiastková kompetencia 3: kontrolovať osobné údaje a informácie.

Úroveň 2: Vysvetliť význam ochrany vkladov v SR. Vysvetliť rozdiel medzi bankovými a nebankovými subjektmi.

Čiastková kompetencia 4: Posúdiť význam boja proti korupcii, podvodu, ochrany proti praniu špinavých peňazí

Úroveň 2: Identifikovať korupčné správanie. Identifikovať podvodné správanie.

Uviest' príklady zneužívania verejných zdrojov

2. Plánovanie, príjem, práca:

Celková kompetencia Vyhodnotenie vzťahu práce a osobného príjmu Organizovanie osobných financií a používanie rozpočtu na riadenie toku peňazí

Čiastková kompetencia 1: Identifikovať zdroje osobných príjmov

Úroveň 2: Vysvetliť pojem mzda (hrubá, čistá). Charakterizovať príjem z podnikateľskej činnosti

Čiastková kompetencia 2: Vypracovať finančný plán

Úroveň 2: Vysvetliť prvky osobného rozpočtu (pravidelné a nepravidelné príjmy, výdavky a úspory). Zostaviť rozpočet domácnosti. Zostaviť jednoduchý podnikateľský zámer a rozpočet malého podniku – fyzickej osoby. Charakterizovať typy rozpočtov (vyrovnaný, schodkový, prebytkový) na úrovni rodiny.

Čiastková kompetencia 3: Vysvetliť daňový a odvodový systém

Úroveň 2: Uviesť príklady, ako štát využíva príjmy z daní.

Čiastková kompetencia 4: Zhrnúť právne formy podnikania a základné predpisy pre oblasť podnikania

Úroveň 2: Vysvetliť podstatu a význam podnikania na príkladoch podnikateľských subjektov v praxi. Navrhnuť vlastný projekt a individuálne aj tímovo pracovať na jeho realizácii.

3. Rozhodovanie a hospodárenie spotrebiteľov:

Celková kompetencia Porozumenie a orientovanie sa v zabezpečovaní životných potrieb jednotlivca a rodiny

Čiastková kompetencia 1: Poznať a zosúladiť osobné, rodinné, spoločenské potreby

Úroveň 2: Vysvetliť, kedy sporiť a kedy si požičať (rozdiel medzi úsporami a pôžičkou). Vysvetliť na konkrétnych príkladoch funkciu peňazí ako prostriedku na zabezpečenie životných potrieb

Čiastková kompetencia 2: Prijímať finančné rozhodnutia zvažovaním alternatív a ich dôsledkov
Úroveň 2: Zoradiť osobné finančné ciele podľa ich priority. Prijímať finančné rozhodnutia na základe svojich reálnych možností a zhodnotiť ich dôsledky. Opísať základné typy bankových produktov.kov

Čiastková kompetencia 3: Uplatniť spotrebiteľské zručnosti pri zodpovednom rozhodovaní o nákupe

Úroveň 2: Opísať spôsob rozhodovania pri sporení a investovaní finančných prostriedkov. Rozlíšiť pozitívne a negatívne vplyvy reklamy na spotrebiteľa.

Čiastková kompetencia 4: Popísať používanie rôznych metód platenia

Úroveň 2: Opísať moderné spôsoby platenia. Rozlíšiť platobné karty podľa funkcie (debetné, kreditné). Opísať spôsoby platenia v tuzemskej a zahraničnej mene.

Porozumieť prepočtu meny (napríklad českých korún na Euro a naopak).

4. Úver a dlh :

Udržanie výhodnosti, požíčovanie za priaznivých podmienok a zvládanie dlhu

Čiastková kompetencia 1: Identifikovať riziká, prínosy a náklady jednotlivých typov úverov .

Úroveň 2: Zhodnotiť výhody a nevýhody využívania úveru vrátane používania kreditnej karty. Aplikovať na príkladoch jednoduché úročenie. Analyzovať možnosti získavania finančných prostriedkov cez bankové a nebankové subjekty a dôvody a riziká nákupov na úver.

Čiastková kompetencia 2: Mať základné informácie o jednotlivých druhoch spotrebiteľských úverov.

Úroveň 2: Uviesť príklady spotrebiteľských úverov a ich poskytovateľov. Vysvetliť systém ochrany spotrebiteľa pri úveroch spotrebiteľom.

Čiastková kompetencia 3: Zhodnotiť možnosti, ako sa vyhnúť problémom so zadlžením (predlžením) alebo ako ich zvládnuť

Úroveň 2: Uviesť príklady legálnych a nelegálnych postupov pri vymáhaní dlhov. Zhodnotiť význam úverovej histórie a budovanie pozitívnej úverovej histórie.

5. Sporenie a investovanie :

Aplikácia rôznych investičných stratégií, ktoré sú v súlade s osobnými cieľmi

Čiastková kompetencia 1: Vysvetliť, ako sporenie prispieva k finančnej prosperite

Úroveň 2: Vysvetliť hodnotu a význam „núdzového fondu“. Opísať pozitívne a negatívne stránky sporenia na krátkodobé, strednodobé a dlhodobé ciele

Čiastková kompetencia 2: Zhodnotiť investičné alternatívy

Úroveň 2: Uviesť príklad investície, ktorá umožňuje rýchly a jednoduchý prístup k finančným prostriedkom. Uviesť možnosti využitia voľných finančných prostriedkov (sporenie, produkty

so štátnym príspevkom, nehnuteľnosti). Zdôvodniť výber zvoleného produktu pre investovanie voľných finančných prostriedkov.

6. Riadenie rizika a poistenie

Používanie primeraných stratégií riadenia rizík

Čiastková kompetencia 1: Vysvetliť pojem riziko a pojem poistenie

Úroveň 2: Opísať spôsoby, akými sa dajú znížiť rôzne druhy rizík alebo ako sa im dá úplne vyhnúť. Vysvetliť podstatu a význam poistenia. Uviesť základné druhy poistenia (životné a neživotné).

Čiastková kompetencia 2: Charakterizovať verejné poistenie a vysvetliť rozdiel medzi verejným a súkromným (komerčným) poistením

Úroveň 2: Vysvetliť základný účel verejného poistenia. Charakterizovať zdravotné poistenie, sociálne poistenie a v rámci neho predovšetkým nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie, úrazové poistenie a poistenie v nezamestnanosti.

Čiastková kompetencia 3: Charakterizovať komerčné poistenie

Úroveň 2: Rozoznať hlavné typy poistenia motorových vozidiel. Vysvetliť rozdiel medzi poistením nehnuteľnosti (bytu, resp. domu) a poistením domácnosti (zariadenia).

Zpracovanie a aplikácia tém finančnej gramotnosti do tematických výchovno-vzdelávacích plánov na II. stupni základnej školy ISCED 2

Na druhom stupni základnej školy realizujeme finančnú gramotnosť v rámci týchto predmetov: - slovenský jazyk a literatúra,

- matematika,

- občianska náuka,

- etická výchova,

- informatika a mladý informatik,

- dejepis,

- fyzika,

- chémia

- geografia

- technika.

Uplatňovanie finančnej gramotnosti SJJ

5. ročník

Diskusia, e-mail, SMS–Chceme byť informovaní, ochrana osobných údajov, telefónny kredit, audiotextové čísla, vysoké platby. Plagát – verejná zbierka, investícia peňazí. Synonymá – poštár a obsah jeho tašky, spôsoby doručovania financií. Povest' Detvan a Jánošíkov poklad-poklad, bohatstvo, chudobní a bohatí.

6. ročník

Argument, protiargument, diskusný príspevok – plánovanie výletu pre štvorčlennú rodinu, rozpočet na výlet. Rozprávací slohový postup- auto pre deduška, plníme túžby našich blízkych, životné priority. Erich Kästner : Aj peniaze sú na niečo dobré, Emil a detektívi – odhalenie zločinca v banke, finančné inštitúcie.

7. ročník

Číslovky – stavba veže, koľko eur zarábali robotníci denne, zdroje osobných príjmov, mzda. Martin Kukučín: Z teplého hniezda – plánovanie vlastnej profesijnej cesty, financie na štúdium detí v rodine. Jana Bodnárová: Starec a počítačový chlapec – vplyv peňazí na zachovanie a stanovenie životných priorít v rodinách.

8. ročník

Spojky – moderní tínedžeri chcú mať vlastný životný štýl, zorientovať sa v zabezpečovaní základných ľudských a ekonomických potrieb. Prihláška – prihláška na letnú brigádu, postavenie členov rodiny pri zabezpečovaní životných potrieb. Sue Townsendová: Tajný denník 13 a polročného Adriana Molla – sporenie, pravidlá riadenia vlastných financií.

9. ročník

Úradný list, žiadosť, objednávka, reklamácia, sťažnosť –boj proti korupcii, trvalé životné hodnoty. Kde, kedy, ako a prečo vznikli peniaze ?- platidlá, vlastné názory na vreckové detí, schopnosť sporiť. Tlačivá a formuláre – podací lístok, peňažný poukaz, objednávka, žiadosť – plánovanie vlastnej profesijnej cesty, ako finančne prispieť pri zabezpečovaní životných potrieb v rámci rodiny. P.O. Hviezdoslav : Ežo Vlkolinský – rozlíšiť čo znamená byť bohatý

alebo chudobný. F. Hečko : Červené víno – pochopiť vzťah ľudská práca - peniaze a etickú súvislosť medzi bohatstvom a chudobou.

Uplatňovanie finančnej gramotnosti v predmete Občianska náuka

V rámci občianskej náuky sa žiaci s finančnou gramotnosťou stretnú v nasledujúcich kapitolách: Banky a sporiteľne, Poisťovňa, Produkty a služby bánk, Študentský účet, Platobná karta – kreditná, Platobná karta, Elektronické bankovníctvo, Spotrebný úver, Hypotekárny úver, Sporenie, Sporiace účty, Stavebné sporenie, Dôchodkové sporenie, Vkladné knižky, Termínované vklady, Euro v SR, Ochranné prvky bankoviek, Osobné financie, Rozpočet.

Uplatňovanie finančnej gramotnosti v predmete Etická výchova

Závislosti – Hracie automaty / gamblerstvo/ - Finančná zodpovednosť a prijímanie rozhodnutí. Masmediálne vplyvy – Pozitívne a negatívne vzory.

Uplatňovanie finančnej gramotnosti v predmetoch Informatika

5. ročník Digitálny svet Kde všade používame počítače Informatika Bezpečné používanie internetu (vírusy, spamy a hoaxy)

6. ročník Digitálny svet Šifrovanie a kryptografia Informatika Ochrana súkromia a osobných údajov Vírusy a antivírusy

7. ročník Digitálny svet Platnosť, správnosť informácií, nebezpečný obsah Vírusy a antivírusy

8. ročník Digitálny svet Oblasti ohrozenia Prostriedky ohrozenia

Uplatňovanie finančnej gramotnosti v predmete Dejepis

5. ročník Historický vývoj peňazí

6. ročník Hodnota peňazí

7. ročník Banské mestá Objavitelia / Európska expanzia / - zhodnotenie významu obchodu, hospodárskych zmien a zámorského obchodu.

8. ročník Priemyselná revolúcia a modernizácia – pojmy kapitál, minimálna mzda, kapitalizmus. Slovenské vyst'ahovalectvo – kritické zdôvodnenie príčin, poukázanie na hospodárenie v rodinách.

9. ročník V spojitosti I. a II. svetovej vojny – pojmy reparácia, inflácia, dôsledok povojnovej krízy. Zápas o každodenný chlieb – exekúcia. Na ceste k demokracii a samostatnosti – privatizácia, reštitúcia

Uplatňovanie finančnej gramotnosti v predmete Fyzika

6. ročník Vedieť ohodnotiť vlastnú prácu a prácu druhých.

7. ročník Vedieť riešiť jednoduché výpočtové úlohy s využitím vzťahu pre výpočet ceny za spotrebované teplo. Vedieť získať informácie o energetickej hodnote a rôznych cenách základných potravín.

8. ročník Vedieť si uvedomiť finančnú hodnotu okuliarov pri odstraňovaní chýb oka. Vedieť aplikovať vzťah na výpočet práce a cenu práce vo výpočtových úlohách. Dokázať zaujať kladný postoj k opatreniam vedúcim k úsporám energie aj z finančného hľadiska.

9. ročník Chápať cenové rozdiely medzi elektrickými spotrebičmi podľa výšky spotreby elektrickej energie. Vedieť si vypočítať cenu za spotrebovanú elektrickú energiu v domácnosti a uvedomiť si nutnosť šetriť elektrickou energiou.

Uplatňovanie finančnej gramotnosti v predmete Chémia

V predmete sa uplatňuje hlavne 2. téma NŠFG - Finančná zodpovednosť a prijímanie rozhodnutí .

7. – 9. ročník. Vzduch, voda – zložky životného prostredia - znečistenie, poškodenie životného prostredia.

8. ročník. Neutralizácia

9. ročník Chemické výpočty – roztokov. Uhlie, ropa, zemný plyn a životné prostredie Plasty a syntetické vlákna, odpadové hospodárstvo Lieky, kozmetika, drogy.

Uplatňovanie finančnej gramotnosti v predmete Geografia

Finančnú gramotnosť uplatňujeme vo všetkých ročníkoch, hlavne v témach týkajúcich sa hospodárstva jednotlivých krajín

Uplatňovanie finančnej gramotnosti v predmete Technika

Finančnú gramotnosť v 5. ročníku uplatňujeme v tematickom celku Ekonomika domácnosti – Plánovanie a vedenie domácnosti. **5. ročník** Peniaze a ich funkcia Finančné inštitúcie Rozpočet domácnosti a sporenie **9. ročník** Naučme sa hospodáriť

Výstup :

Po absolvovaní uceleného vzdelávacieho programu ISCED 2 by mal žiak vedieť:

- prostredníctvom definovania osobných životných potrieb dôjsť k poznaniu možností ako tieto potreby uspokojiť a získať určitú životnú úroveň,
- rozpoznať možnosti/nástroje hospodárskeho zabezpečenia rozpočtu domácnosti,
- porovnať skúsenosti získané na modelovom hospodárení so svojimi reálnymi skúsenosťami z osobného života,
- orientovať sa v systéme existencie, obehu a ochrany peňazí, logicky a kriticky myslieť,
- argumentovať a komunikovať a spolupracovať pri riešení problému,
- tvoriť jednoduché hypotézy a skúmať ich pravdivosť,
- čítať s porozumením súvislé texty obsahujúce čísla,
- schopnosť pracovať s návodmi a tvoriť ich,
- používať IKT na vyhľadávanie, spracovanie, uloženie a prezentáciu informácií,
- naučiť žiakov identifikovať dôležité informácie zo života ako:
- využívať autentické materiály – reklamné letáky, inzeráty, komerčné ponuky,
- vyhľadávať varovné signály klamlivých ponúk (drobné písmo, neprehľadnosť zmluvy),
- položiť základy správneho finančného hospodárenia v domácnosti, tvoriť rodinný rozpočet,
- ako vedľajší prínos realizácie tém finančnej gramotnosti považujeme aj spoluprácu rodičov
- so žiakmi pri riešení domácich úloh a cvičení zameraných na financie, čo môže mať pozitívny vplyv aj na rodičov